

PRAWA I OBOWIĄZKI OBYWATELSKIE

Informator

Suwałki 2019

Polska zapewnia swoim obywatelom szereg praw, ale także nakłada na nich określone obowiązki. Najważniejsze z nich zostały uregulowane przepisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, w której to wolnościom, prawom i obowiązkom człowieka i obywatela został poświęcony Rozdział II. Konstytucja jako ustawa zasadnicza jest najważniejszym aktem prawnym z której treścią muszą być zgodne inne akty prawne.

Konstytucja zawiera przepisy mówiące o prawach i obowiązkach obywatela, natomiast nie określają one jednoznacznie ich granic, ponieważ szczegółowe kwestie związane z problematyką określonych praw i obowiązków dotyczących konkretnych zagadnień zostały uregulowane w aktach prawnych niższego rzędu m. in. w ustawach, rozporządzeniach, aktach prawa miejscowego. Duże znaczenie ma tej materii także orzecznictwo sądów i trybunałów, a zwłaszcza orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, który m.in. orzeka w sprawach zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją.

Należy pamiętać, iż przepisy Konstytucji odnoszące się do praw i obowiązków obywateli dotyczą praw o charakterze publicznym pozostających w relacji między państwem, a obywatelem oraz obowiązków rozumianych jako ustalone zakazy i nakazy.

I. PRAWA ORAZ WOLNOŚCI OBYWATELSKIE

Poza zasadami ogólnymi Konstytucja zawiera artykuły formułujące katalog praw i praw i wolności, które zostały ujęte w trzech grupach:

- ✓ wolności i prawa osobiste,
- ✓ wolności i prawa polityczne,
- ✓ wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne.

Wolności i prawa osobiste

Ochronę życia osobistego, rodzinnego i społecznego zapewniają prawa osobiste. Wolności i prawa osobiste dotyczą zarówno obywateli polskich, jak i cudzoziemców. Wśród praw i wolności osobistych Konstytucja wymienia:

- ✓ prawo do życia,
- ✓ nietykalność i wolność osobistą,
- ✓ prawo do sprawiedliwego i jawnego procesu,
- ✓ prawo do prywatności,
- ✓ prawo rodziców do wychowania dzieci w zgodzie z własnymi przekonaniami, - prawo do wolności oraz ochrony tajemnicy komunikowania się,
- ✓ prawo do nienaruszalności mieszkania,
- ✓ wolność poruszania się po terytorium kraju oraz prawo do wyjazdu za granicę,
- ✓ wolność wyrażania poglądów oraz rozpowszechniania informacji,
- ✓ wolność sumienia i religii.

Wolności i prawa polityczne

Prawa i wolności są to uprawnienia przysługujące obywatelom, a ich prawną gwarancją jest nabycie oraz posiadanie obywatelstwa. Do praw i wolności politycznych wymienionych w Konstytucji należą:

- ✓ wolność zgromadzeń,
- ✓ wolność zrzeszania się,
- ✓ prawo do informacji o działalności organów państwowych,
- ✓ prawo do uczestniczenia w życiu publicznym (prawo wyborcze, dostęp do służby publicznej na zasadzie równości, prawo do informacji o działalności władz i instytucji publicznych, prawo inicjatywy ustawodawczej),

- ✓ prawo do składania petycji, skarg.

Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne

Prawa i wolności ekonomiczne, socjalne i kulturalne zostały wprowadzone do Konstytucji w celu stworzenia niezbędnego zaplecza kulturalnego oraz socjalnego dającego możliwość rozwoju obywatela. Składają się na nie:

- ✓ prawo do posiadania własności oraz prawo do dziedziczenia,
- ✓ swoboda działalności gospodarczej,
- ✓ wolność wyboru miejsca pracy i wykonywania zawodu,
- ✓ prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy,
- ✓ prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy,
- ✓ prawo do ochrony zdrowia,
- ✓ prawo do bezpłatnej nauki,
- ✓ prawo do ochrony prawnej rodziny i praw dziecka,
- ✓ wolność twórczości artystycznej i badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania,
- ✓ wolność korzystania z dóbr kultury.

II. OBOWIĄZKI OBYWATELSKIE

W Konstytucji znajdujemy także obowiązki obywatelskie, które należy rozumieć jako zakaz lub nakaz określonego postępowania. Każdy zobowiązany jest m. in. do poszanowania praw innych ludzi, a także do przestrzegania prawa. Najważniejsze obowiązki uregulowane są one w rozdziale II. Konstytucji – Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela. Zgodnie z nią do najważniejszych obowiązków należą:

- ✓ wierność Rzeczypospolitej Polskiej oraz troska o dobro wspólne (art. 82),
- ✓ przestrzeganie prawa Rzeczypospolitej Polskiej (art. 83),

- ✓ ponoszenie ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków, określonych w ustawie (art. 84),
- ✓ obrona Ojczyzny (art. 85 ust. 1),
- ✓ dbałość o stan środowiska i ponoszenie odpowiedzialności za spowodowane przez siebie jego pogorszenie (art. 86).

Poza Konstytucją zobowiązania związane z przestrzeganiem i wypełnianiem przepisów prawnych znajdują się m.in. w kodeksie karnym, kodeksie postępowania karnego, kodeksie cywilnym, kodeksie postępowania cywilnego, jaki też w szeregu innych występujących aktów prawa (także prawa miejscowego).

Niniejszy informator został opracowany przez Centrum Aktywności Społecznej
PRYZMAT w ramach realizacji zleconego zadania administracji rządowej
w zakresie udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej.

Suwałki 2019